

จดหมายข่าว ธรรมาสภามหาวิทยาลัย

ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน) 2552

ISSN 1906-4977

- แนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย
(ค.นพ.จรูญ สุวรรณเวลา)
- กิจกรรมส่งเสริมธรรมาสภา
(ธรรมาสภาสถาบันอุดมศึกษา :
บทบาทและความรับผิดชอบของ
สภามหาวิทยาลัย
โดย ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุวาน)
- บทบาทและความรับผิดชอบของ
สภามหาวิทยาลัย (โดย วิทยากร
อภินันต์ มาตราชระยัทธิศรีสุกุล
ภท.พศ.โกศล วัฒนชัย)
- มหาวิทยาลัยกับคณาจารย์ในต่างประเทศ
- กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา
แห่งชาติ

- 3 แผนพัฒนากามหาวิทยาลัย
ค.บว.จรัส สุวรรณเวลา
- 7 กิจกรรมส่งเสริมธรรมภิบาล
(ธรรมาภิบาลสถาบันอุดมศึกษา:
บทบาทและความรับผิดชอบ
ของสถาบันอุดมศึกษา
โดย ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุวาน)
- 11 บทบาทและความรับผิดชอบ
ของสถาบันอุดมศึกษา
โดย ชพชนก อภินันตรี
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ
นายแพทย์เกษม วัฒนชัย
- 12 มหาวิทยาลัยกับคณาชีพ
ในศตวรรษที่ 21
- 14 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ
อุดมศึกษาแห่งชาติ
- 16 ข่าวอุดมศึกษาที่น่าสนใจ
ข่าวประชาสัมพันธ์

บทบรรณาธิการ

จดหมายข่าวธรรมภิบาลมหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 เนื้อหาในจดหมายข่าวฯ ประกอบด้วย แนะนำนายกสภามหาวิทยาลัย (ศ.นพ.จรัส สุวรรณเวลา) บทบาทและความรับผิดชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษา (โดย ชพชนก อภินันตรี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF) มหาวิทยาลัยกับคณาชีพในศตวรรษที่ 21 และสรุปการเสวนาในการประชุม เรื่อง “ธรรมภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา : บทบาทและความรับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัย” (โดย ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุวาน) ที่สถาบันคลังสมองของชาติได้จัดขึ้นร่วมกับ สกอ. ในช่วงเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา

จดหมายข่าวธรรมภิบาลมหาวิทยาลัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทัศนะและประสบการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุดมศึกษาและการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัย หากท่านผู้อ่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำจดหมายข่าวฯ หรือประสงค์ที่จะนำบทความเรื่องธรรมภิบาล ตลอดจนประสบการณ์หรือแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการที่ดีในสถาบันของท่านมาเผยแพร่ กรุณาติดต่อกองบรรณาธิการตามที่อยู่ด้านล่างนี้ จักขอบคุณยิ่ง

กองบรรณาธิการ

สถาบันคลังสมองของชาติ

www.knit.or.th

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา : ศ.ดร.ปิยะวัติ บุญ-หลง

กองบรรณาธิการ : ดร.กมลสินทร์ พิณใจภูวดล

ดร.นงเยาว์ เปรมกมลเนตร นายเดชอุดม ชูณะสิทธิ์

จัดพิมพ์โดย : สถาบันคลังสมองของชาติ

ชั้น 15 อาคารมหานครบิซซิม เลขที่ 539/2 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400 โทรศัพท์ : 0 2640 0461 โทรสาร : 0 2640 0465

ค.นพ.จรัส สุวรรณเวลา

นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันคลังสมองของชาติ ได้รับความกรุณา
จาก ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา
ในการเข้าสัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2552
ณ อาคารจามจุรี 4 ชั้น 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เกี่ยวกับธรรมเนียมบริหารมหาวิทยาลัย

ประวัติ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา เกิดเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2475 ที่ตำบลทับเที่ยง อำเภอเมือง จังหวัดตรัง สำเร็จการศึกษาชั้นเตรียมแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยได้รับเหรียญทองแดงคะแนนเยี่ยม ปีที่ 1 และ 2 และปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) จากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ ได้รับพระราชทานทุนมูลนิธิอานันทมหิดล แผนกแพทยศาสตร์เป็นคนแรก เพื่อไปศึกษาต่อวิชาประสาทศัลยศาสตร์ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับปริญญา Master of Science จากมหาวิทยาลัยชิคาโก และ American Board of Neurological Surgery จาก Wake Forest University ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการศึกษา จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยนเรศวร

ประวัติการทำงานที่สำคัญ ได้แก่

- » ศาสตราจารย์ ภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- » ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย
- » อธิการบดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2523 - 2539)
- » อธิการบดี สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT)
- » President of the Academia Eurasiana Neurochirurgica.
- » Visiting professor, the Bowman Gray School of Medicine, North Carolina, USA
- » สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- » สมาชิกวุฒิสภา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ได้รับการยกย่องเกียรติประวัติอย่างมากมาย อาทิ นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติประจำปี 2528 สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ สภาวิจัยแห่งชาติ รางวัลผลงานวิจัยดีเด่น สภาวิจัยแห่งชาติ Health - for - All Medal องค์การอนามัยโลก รางวัลบุคคลตัวอย่าง มุสโณวีรุบุระ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รางวัลเกียรติคุณบุคคลดีเด่นของชาติ ปัจจุบัน ศาสตราจารย์ นายแพทย์จรัส สุวรรณเวลา ดำรงตำแหน่ง นายกสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศ.นพ.ฉวีรัตน์ อุธรรมเวท

“ อธิธรรมาภิบาลเหมือน อันนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ
เชื่ออธิธรรมาภิบาล 4 C แล้วไปตรวจสอบเขาสัก ควรใช้หลัก
“การจำกัดการบริหาร” (Executive Limitation)
คือ มีกฎว่าอะไรห้ามทำ เช่น ห้ามยื่นคำขอสมมติข
ส่วนอะไรที่ห้ามทำนั้น ไม่ต้องบอกเขา
การสร้างกฎบนหลักความเหมือนอย่างละเอียดนั้น ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ”

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมธรรมาภิบาล ในการกำกับดูแลมหาวิทยาลัย

หากจะกล่าวถึงประเด็นธรรมาภิบาลในมหาวิทยาลัยอยาก แนะนำให้ไปดูหนังสือชื่อเรื่อง “จุดบอดธรรมาภิบาล” ที่เคย เขียนไว้เมื่อหลายปีก่อนเกี่ยวกับธรรมาภิบาลในลักษณะต่างๆ เช่น ธรรมาภิบาลของเอกชน บริษัทมหาชนและธรรมาภิบาล ในภาครัฐ และธรรมาภิบาลขององค์กรที่ไม่แสวงผลกำไร (non-profit organizations) ตามที่ได้มีโอกาสไปศึกษา มูลนิธิร็อกเกิ้ลเฟลเดอเลอร์ (Rockefeller Foundation) ว่าจัดการเรื่อง ธรรมาภิบาลอย่างไร องค์กรที่เป็นมหาวิทยาลัยอย่างหนึ่ง องค์กรที่เป็นสถาบันวิจัยอย่างหนึ่ง และมีกรณีศึกษา รวมทั้ง จากการศึกษาที่ได้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยตรงกับองค์การ ระหว่างประเทศต่างๆ จึงสรุปได้ดังนี้

- 1) ธรรมาภิบาลต้องนำองค์การสู่ความสำเร็จ คือ จะถูกต้อง อย่างเดียวไม่ได้
- 2) ธรรมาภิบาลต้องสำเร็จอย่างถูกต้อง อันนี้ดูว่าจะสำเร็จ อย่างไร

ส่วนจะส่งเสริมอย่างไร ธรรมาภิบาลไม่ใช่เรื่องส่งเสริมแต่เป็น เรื่องจำเป็นของทุกมหาวิทยาลัย และเพื่อบุคลากรทุกระดับ ตัวองค์กรที่สำคัญอย่างมาก คือ อธิการบดีหรือ CEO สภามหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีองค์คณะบุคคลที่อยู่เหนือผู้บริหาร จะทำ อย่างไรให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง CEO กับสภาฯ อย่างมีธรรมาภิบาล เปรียบผู้บริหารหรือ CEO เป็นหนึ่งและสภาฯ หรือ Board of Trustee เป็นหนึ่ง องค์คณะบุคคลต่างๆ เหล่านี้ เมื่อรวมกันแล้ว ทำอย่างไรให้เป็น 1 บวก 1 ได้มากกว่า 2 นี่เป็นทฤษฎีแต่ ที่มักเกิดขึ้นคือ 1 บวก 1 ได้น้อยกว่า 1 อันนี้ไม่ดี เช่น กรณีรัฐบาลกับสภาผู้แทนคือ 1 บวก 1 ได้น้อยกว่า 1 เพราะ สภาผู้แทนทำหน้าที่ตรวจสอบ ก้าวการทุจริตต่างๆ จึงได้น้อยกว่า 1 โอกาสที่รัฐบาลกับรัฐสภาารวมกันได้มากกว่า 1 ก็ถือว่า เก่งแล้ว แต่องค์การมหาวิทยาลัยเมื่อรวมกันแล้ว 1 บวก 1 ต้องได้มากกว่า 2 หมายถึงอธิการบดีต้องทำเต็มที่ แล้วมี สภามหาวิทยาลัยเข้าไปอีกหนึ่ง ดังนั้น การมีผลขององค์กร ทั้งสององค์กรจะต้องทำงานร่วมกัน

2. บทบาทสภามหาวิทยาลัยในการกำกับดูแล มหาวิทยาลัย

ในการทำหน้าที่ของสภาฯ เมื่อสภาฯ ได้อธิการบดีมาแล้ว ต้องให้อธิการบดีได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ทั้งการคิด วิเคราะห์สร้างสรรค์มีนวัตกรรมสู่อนาคต อธิการบดีจะจัดทีมที่จะ บุกไปข้างหน้าได้ แต่ถ้าสภาฯ ทำหน้าที่ดีแล้วถูก อันนี้เป็น แนวคิดที่ไม่ถูกนัก หากสภาฯ ทำหน้าที่ดีแล้วถูกและทำ micro management มีแต่จะเลวลง เพราะสภาฯ เองไม่สามารถทำได้ ถ้าจะสั่งก็สั่งผิดๆ ถูกๆ

คำว่า “การกำกับดูแล” เป็นเพียงส่วนประกอบ (element) หนึ่ง เท่านั้น ดังที่เขียนไว้ในหนังสือ “จุดบอดธรรมาภิบาล” ในแต่ละ องค์กรนั้นจะมีเจ้าของ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐ เอกชน องค์กร มหาชน มีธรรมนูญ มีคณะบุคคลและมีผู้บริหารสูงสุดเพียง คนเดียว ประเทศไทยใช้คณะบุคคลตัดสินใจ เวลาคิดๆ คนเดียว ในคณะบุคคลเวลารับผิดชอบก็รับผิดชอบไม่ได้ จะต้องมีคน รับผิดชอบ ถ้ามีคณะบุคคลเป็นผู้รับผิดชอบก็ไม่มีใคร รับผิดชอบ เพราะสภาฯ ไม่มีตัวตนที่จะรับผิดชอบ คือ ในหน่วยงานจะต้องมีผู้รับผิดชอบ ผู้บริหารสูงสุดจะต้องเป็น ผู้รับผิดชอบ ให้ข้อมูลเสนอทางเลือกสู่สภาฯ การกำกับดูแล เป็นกระบวนการช่วยให้มีธรรมาภิบาลการกำกับดูแลให้ถูกต้อง จะต้องมีการตรวจสอบ คือ

- การตรวจสอบทางการเงิน (financial audit) คือ ไม่ใช่ ใครโกง
- การตรวจสอบทางปฏิบัติ (conformant audit) คือ ข้อบังคับเป็นอย่างไร ทำตามหรือไม่
- การตรวจสอบทางศักยภาพ (performance audit) คือ ทำให้มีประสิทธิภาพใหม่

ต้องดูที่ High Performance Culture (HPC) กล่าวคือจะต้องมี ประสิทธิภาพ มีแนวทางที่ถูกต้อง มี strategic thinking และมี strategic planning ต้องมีคุณภาพ รักษาคุณภาพ คือ Lean and seamless ถ้าไม่รักษาคุณภาพจะเป็น HPC ไม่ได้ องค์กร โตไม่จำเป็นจะต้องจำกัด องค์กรที่มีตะเข็บมากต้องลด ตะเข็บลง

การวัดองค์การทุจริตจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์ ที่มีทำผิดจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ Law ที่ว่า ไม่ใช่ Law of Intention แต่เป็น Law of Action ห้ามทำอย่างนี้ ห้ามทำอย่างนั้น สภาฯ ก็ออกกฎหมายมากำกับทุกอย่าง โดยการออกกฎหมายและระเบียบต่างๆ มักจะออกมาบนพื้นฐานของความเหมือน ต้องดูว่าจะทำอย่างไรให้การออกข้อบังคับเพื่อให้มีความคล่องตัว

ผมเคยออกหนังสือเรื่อง “ความมีอิสระ” คือ อิสระจากความเหมือน อันนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ เชื่ออธิการบดี 4 ปี แล้วไปตรวจสอบเขาสัก ควรใช้หลัก “การจำกัดการบริหาร” (Executive Limitation) คือ มีกฎว่าอะไรห้ามทำ เช่น ห้ามขึ้นค่าธรรมเนียม ส่วนอะไรที่ต้องทำนั้น ไม่ต้องบอกเขา การสร้างกฎบนหลักความเหมือนอย่างละเอียดนั้น ใช้ประโยชน์ไม่ได้ คณะ สถาบัน หน่วยงานไม่เหมือนกัน จะออกกฎเหมือนกันไม่ได้ เช่น ถ้าภาระงานที่ทำอยู่ไม่นับเป็นภาระงาน การที่หมอออกตรวจคนใช้นี้ไม่ใช่ภาระงาน หมอก็ก็นอกตรวจ หรือมีภาระงานที่จะต้องทำวิจัย แต่ทำวิจัยไม่เก่งแต่สอนดีเลิศ หรืออาจารย์บางท่านทำวิจัยได้ดีเลิศแต่ไม่เก่งด้านการสอน เช่นนี้ประสิทธิภาพลดลงจากการสร้างความเหมือนไซ้ใหม่ ดังนั้นสภาฯ จะต้องออกข้อบังคับภายใต้ความเชื่อถือ คือ Trust กับ Trustworthiness คือ “มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เชื่อกับสิ่งที่เชื่อถือได้”

อธิการบดี เมื่อเลือกมาแล้ว สภาฯ ก็ต้องเชื่อใจอธิการบดี ถ้าเลือกมาแล้วไม่เชื่อใจจะได้ประโยชน์อะไร ต้องเชื่อถือ ในขณะที่เดียวกันผู้นั้นจะต้องเชื่อถือได้ด้วย นายกสภาฯ ต้องเคารพอธิการบดี หรือหากอธิการบดีไม่เคารพนายกสภาฯ ก็ไม่ได้เรื่อง

มีกรณี “สภาตราขาย” อะไรที่จะเดือดร้อนหรือที่จะผิดก็เขาไปให้สภาฯ อนุมัติ ถ้าผิดให้สภาฯ รับผิดชอบ เมื่อตนเองเสนอ มักต้องการตราขาย เช่น หากอธิการบดีอยากทำอะไรต้องใช้พระคุณ

เพราะองค์การอย่างมหาวิทยาลัย ผลสัมฤทธิ์มาจากสมองของอาจารย์ ถ้าบุคลากรไม่ใช่สมองจะสอนให้ดีคงไม่ได้ วิจัยดีคงไม่ได้ ต้องใช้วิธีดึงดูด อธิการบดีส่วนใหญ่ชอบใช้พระคุณ แต่ไม่ควรใช้พระคุณเพราะจะเดือดร้อน เช่น บอกว่าสภาฯ มีมติลงมาเช่นนี้ต้องปฏิบัติตาม เช่นนี้ไม่เป็นผล ทางที่ดี อธิการบดีควรใช้พระคุณกับคณาจารย์และผู้บริหารได้บังคับบัญชา

3. แนวทางการปฏิบัติที่ดีและการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่สภามหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ

การที่กรรมการสภาฯ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ปัญหาจึงมีอยู่ว่า มักมีการใช้ผู้ที่มีคุณภาพสูง ศึกษาภาษาสูงมาทำเรื่องเล็กๆ เช่นในอดีตให้กรรมการสภาฯ มาพิจารณาอนุมัติหลักสูตร รายละเอียดหลักสูตรไม่เกี่ยวกับกรรมการสภาฯ เลย หรือการพิจารณาให้อาจารย์ออก หรือการให้ตำแหน่งทางวิชาการ ดังนั้น ต้องมีกลไกบางส่วนมาช่วย กลไกส่วนหนึ่งอยู่ที่สภาฯ อีกส่วนหนึ่งอยู่ข้างล่าง

ที่จุฬาฯ ทำมาหลายปีแล้ว คือ มีการประชุมวาระพิเศษเพื่อพิจารณาชื่อ “วาระพิเศษเชิงนโยบาย” คือ วาระที่ได้ฝ่ายบริหารนำเสนอเป็นนโยบายเป็นเรื่องๆ ยกตัวอย่างเช่น นโยบายทางวิชาการ เราจะไปทิศทางไหน นโยบายทางการเงิน เราจะไปทิศทางไหน เช่น เรื่องนโยบายภาษาอังกฤษ จะพัฒนาอย่างไร มีกลวิธีอย่างไร ในอดีต หากนิสิตเข้ามาเก่งอังกฤษไม่ต้องเรียนภาษาเพิ่ม พอจบออกไปภาษาอังกฤษแล้วสถาบันภาษาจึงรับไปดำเนินการ โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง แล้วต่อมากเกิด CUTEP ประเด็นที่ตามมาคือ ถ้าเด็กเขียนเก่ง แต่ภาษาอังกฤษไม่ดีจะทำอย่างไร ผลคือ มีคะแนน CUTEP อีกใบหนึ่ง ซึ่งเวลาเด็กไปสมัครงานนายจ้างอาจจะดูใบนี้มากกว่า

ในการประชุมสภามหาวิทยาลัย 1 ชั่วโมงจะเป็นเรื่องนโยบายและจุฬาฯ จะมีวาระ เรื่องเพื่อทักท้วง ฝ่ายบริหารจะทำรายการมายาวเลย โดยสภาฯ มีหน้าที่ตามกฎหมายในการพิจารณาก่อนเข้าประชุมจะต้องส่งเรื่องให้กรรมการอ่านก่อนอย่างน้อย 1 อาทิตย์กรรมการต้องอ่านเอง อ่านมาแล้วไม่ทักท้วงก็ไม่ต้องพิจารณาเรื่องนั้น ผ่านไปเลย อีกกลุ่มหนึ่ง คือ มีกรรมการนโยบายและกรรมการจัดการที่อยู่ในส่วนบริหาร

เรื่องการเงินจะไม่ดูรายละเอียดปลีกย่อยเรื่องรายจ่าย แต่จะดูความมั่นคงของการเงิน ดูสภาพคล่องทางการเงิน ดูแหล่งรายได้ที่มี อยู่กำกับเรื่องรายจ่ายว่าจะอยู่ในขอบเขตอย่างไร ดูการกระจายของรายจ่าย เช่น ถ้าจะให้จุฬาฯ เป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ได้มีการลงเงินวิจัยแค่ไหน ไม่ใช่ดูว่าให้ใครทำอะไร

คือ ต้องมีการ Screen งบประมาณ ถ้ากรรมการไปดูแต่ละรายการก็ทั้งหมด ไม่ดูว่าทำไมซื้ออันนี้ราคาเท่านี้ เมื่อมาถึงสภา ต้องดูภาพใหญ่ของงบประมาณ เช่น รายได้เป็นเช่นไร มีเงินคงคลังเท่าไร ที่ได้เพิ่มเท่าไร ที่จะจัดสรรไปที่ไหน และจะจัดเข้าหมวดอย่างไร ยกตัวอย่างหน่วยงานทั่วไป ปกติ งบประมาณเดือนถือเป็นงบจัดการ แต่ในมหาวิทยาลัย งบประมาณเดือนถือเป็นงบลงทุน เพราะเป็นการลงทุนสมองของคณาจารย์ เช่น ในประเทศอังกฤษ เมื่อมีการใช้งบเงินเดือนมาก ถือเป็นการลงทุนที่ดี ดังนั้นกรรมการควรมีความสนใจในมหาวิทยาลัย กรรมการจะต้องเข้าใจสภา จะต้อง Interested และ Informed ปัญหาคือ กรรมการไม่สนใจ กรรมการต้องเข้าใจและมีความรู้ จะมาตัดสินใจโดยไม่มีความรู้ไม่ได้ ไม่รู้เรื่องอุดมศึกษาไม่ได้ ไม่รู้เรื่องของพื้นที่ไม่ได้ ไม่มีความเข้าใจในจุฬาฯ เลย จะมาให้ความเห็นได้อย่างไร กรรมการสภา จะต้อง Interested และ Informed คือ ต้องสนใจและมีความรู้

4. บทบาทของสำนักงานสภามหาวิทยาลัย กับกรดำเนินการของสภามหาวิทยาลัย

สภามหาวิทยาลัยต้องทำหน้าที่ จะต้องมีบุคลากรประจำ มีเจ้าหน้าที่ประจำ ที่สำคัญต้องมีสำนักงานสภาที่สำนักงานสภาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากกรรมการท่านใดต้องการข้อมูล จะมีผู้ค้นข้อมูลให้กรรมการสภา กรรมการสภาต้องการอะไร ทั้งจากห้องสมุด และเรื่องอื่นๆ ที่ต้องการให้ review ให้ จะมีสิ่งที่ไม่ที่สำนักวิทยบริการให้สืบค้นให้ เช่น ในปัจจุบันประเด็นเรื่อง open source กำลังเป็นประเด็นสำคัญ จุฬาฯ จะมีนโยบายตรงนี้อย่างไร จุฬาฯ จะช่วยอุดมศึกษาอย่างไร การที่จุฬาฯ จะไปแข่งขันกับราชภัฏหรือ ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องทำ หากจุฬาฯ มีหลักสูตรที่ราชภัฏสามารถนำไปใช้ได้ ถ้าเปิดจุฬาฯ จะเสียสิทธิ แต่การช่วยสนับสนุนจะเกิดประโยชน์มากมหาศาล เช่น การให้นโยบายการศึกษาแก่ราชภัฏไม่ใช่

สำหรับประเทศเพื่อนบ้านนั้น จุฬาฯ ควรมองลาว พม่า เขมร เป็นอย่างไร เช่น กรณีที่จะมีการเปิดมหาวิทยาลัยที่จำปาศักดิ์ ถ้ามีอาจารย์ คณบดี อธิการบดีที่จบจากเราไป เป็นลูกศิษย์เราจะเป็นอย่างไร ทำเป็นนโยบาย สภาฯ ทำ macro picture ไม่ทำ micro picture จะต้องมีการกรรมการประจำที่ทำ micro picture ดังนั้น สภาฯ จะต้อง interested จะทำให้เขา interested ได้อย่างไร สภาฯ จะต้องรู้ว่าเราทำชื่อเสียงไว้อย่างไร ข้อมูลเหล่านี้จะต้องมีการค้นและส่งให้กรรมการทุกท่านทราบ

ปัจจุบันจุฬาฯ มีอายุ 92 ปี ซึ่งจะครบรอบ 100 ปีในอีก 8 ปีข้างหน้า จึงใช้โอกาสนี้ให้กรรมการสภาฯ มีส่วนร่วม โดยมีโครงการ "นิมิตใหม่จุฬาฯ" ให้กรรมการของสภาฯ ให้ความ

แล้วเอาบทสัมภาษณ์มาสื่อสารระหว่างกรรมการสภาฯ ให้ฝ่ายบริหารได้รับรู้ขึ้นเป็นการส่งเสริมความสนใจแก่กรรมการต่อมหาวิทยาลัย อย่างกรณีที่จุฬาฯ มีโรงเรียนสาธิตที่ดี ถือเป็นสวัสดิการมหาวิทยาลัย เราต้องดูแลโรงเรียนสาธิตให้ดี ถ้าโรงเรียนสาธิตเลวลง อาจารย์ต้องเตรียมเงินเป็นแสนเพื่อหาโรงเรียนดีๆ ให้ลูก เช่นนี้ กรรมการสภาฯ ต้องเข้าใจ มี informed มีกรรมการนโยบายการเงิน กรรมการนโยบายบุคลากร และกรรมการนโยบายวิชาการแล้วกระตุ้นให้เกิด interested แต่ในบางมหาวิทยาลัยประเด็นนี้สำคัญมาก คือ กรรมการห้ามเหยียบมหาวิทยาลัย คือ ไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหารจัดการของหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้กรรมการจะต้องมีเจตนาที่ดี (good will) ในการช่วยสภาฯ ในการจัดการ อนึ่งสภาฯ ริเริ่มได้ แต่ไม่ใช่ทำจนฝ่ายบริหารบริหารไม่ได้ คือ นโยบายการริเริ่มต่างๆ จะมาจากฝ่ายบริหารที่เป็นผู้นำขึ้นสู่สภาฯ

จุฬาฯ จะต้องจัดการเพิ่ม analytical นโยบายที่เกิดจากการวิเคราะห์ ต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และเสนอทางเลือกให้แก่กรรมการสภาฯ อันนี้ยังต้องพัฒนากรรมการแต่ละคนต้องรู้จักสภาพปัญหาของมหาวิทยาลัย สภาฯ ดูอะไร Thailand Quality Awards ไม่ว่าเรื่องผู้นำ เรื่องการให้ความรู้ หรือการดูแลลูกค้า ซึ่งมี 7 เรื่องแต่สภาฯ ต้องดูเรื่อง result ที่ดีที่สุด คือ ไม่ไปดูเรื่อง process กระบวนการ contract อธิการบดีทำ contract กับสำนักงาน มีการประเมิน มีแผนที่ประเมินได้ จึงเกิดตัวชี้วัดสำหรับตัวชี้วัดเราต้องการ composite indicator คือ นิสิตที่ดีควรเป็นอย่างไร ตอนนี้อย่างไรไม่ได้ยังต้องพัฒนาอีกเยอะถ้ามี contract ก็จะมีการประเมิน เช่น SAR (Self Assessment Report) เป็นเช่นไร แล้วมี CAR (Check - Assessment Report) ตามเข้ามา ต่อมาต้องมี performance audit

ปัจจุบันปัญหาใหญ่คือ ผู้บริหารไม่ full time เรากำลังจะกำหนดให้อธิการบดี รองอธิการบดีต้องทำงานเต็มเวลา คือ ไม่เต็มเวลาไม่ได้แล้ว จะทำเล่นๆ ไม่ได้ หากจะทำจริงนี้เราก็ต้องกำหนดคำตอบแทนที่เหมาะสมให้กับเราเหล่านั้นด้วย

กิจกรรมส่งเสริมธรรมมาภิบาล 2552

ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย

สรุปการเสวนาเรื่องธรรมมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา : บทบาทและความรับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัย

โดย ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุวาน

เวทีสนทนาของของชาติ ได้ร่วมจัดการประชุมเสวนา “เรื่อง ธรรมมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา : บทบาทและความรับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัย” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “2552 ปีแห่งคุณภาพการอุดมศึกษาไทย” ณ อาคารอินทพิทักษ์ คอนเวนชัน เซ็นเตอร์ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมพีค เมืองทองธานี ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2552 เวลา 15.00 - 16.30 น. โดยมี ศ.ดร.วิจิตร ศรีสุวาน เป็นวิทยากร สรุปประเด็นดังต่อไปนี้

1. ปณิธาน

ปณิธานสำคัญของมหาวิทยาลัย คือ การเป็นสถาบันทางวิชาการ มหาวิทยาลัยจึงต้องใช้วิชาการในการทำพันธกิจ ไม่ว่าจะเป็นการสอน การวิจัย ทำงานวิชาการ หรือทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมล้วนแล้วแต่ต้องใช้วิชาการเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินการ เพราะฉะนั้นคุณภาพของผลผลิตต้องอาศัยคุณภาพทางวิชาการ หากมหาวิทยาลัยไม่มีคุณภาพแล้ว คงหวังให้ผลผลิตมีคุณภาพไม่ได้ ดังนั้น ความเป็นเลิศทางวิชาการที่เรียกว่า Academic Excellence นั้น จึงเป็นอุดมการณ์สูงสุดของมหาวิทยาลัยที่ยึดถือกันทั่วโลก

2. หลักการสำคัญอัตตภิบาล (self-governance)

หลักการของมหาวิทยาลัยจริงๆ แล้วไม่ใช่ธรรมมาภิบาล ธรรมมาภิบาลเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ใช้ประกอบ หลักจริงๆ ของมหาวิทยาลัยทั่วโลกตั้งแต่จุดกำเนิดมาจนถึงปัจจุบัน คือ เรื่อง อัตตภิบาล (self-governance) ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยประกอบด้วยสามเรื่องหลัก ได้แก่

1) เสรีภาพทางวิชาการ (academic freedom)

มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ มีการกำหนดมาตรฐานหลักสูตรการสอน การวิจัย การรับนักศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเรื่องหลัก หากมหาวิทยาลัยไม่มีเสรีภาพ หรือถูกแทรกแซงมากเกินไป โดยเฉพาะจากคนที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยแล้ว จะทำให้มหาวิทยาลัยเบี่ยงเบน ทำให้ไม่สามารถใช้เสรีภาพทางวิชาการเพื่อประโยชน์ต่อสังคมได้เต็มที่

2) ความมีอิสระ (autonomy)

ความมีอิสระ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัย จะมีความสัมพันธ์ในรูปแบบใด ไม่ว่ารัฐจะมีอำนาจในการจัดการการศึกษาหรือจะมอบให้แก่ใครไปดำเนินการหรือเปิดให้เสรีกว่านี้ ทั้งนี้ยังคงอยู่ในเรื่องความสัมพันธ์ในเชิงกำกับ เชิงสนับสนุน และการควบคุมดูแล ประเทศไทยได้มีความพยายามในเรื่องนี้มานานแล้ว ตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยแห่งแรก คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 90 กว่าปีมาแล้ว จะทำอย่างไรให้มหาวิทยาลัยมีความอิสระในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัย เพราะประเทศไทยใช้ระบบ “รัฐนําราชภัฏ” แต่ในหลายประเทศใช้ระบบ “ราชภัฏนํารัฐ” แล้วเจริญ เพราะยอมให้เอกชนตั้งมหาวิทยาลัยได้ แล้วเข้มแข็ง ส่วนรัฐจะทำเฉพาะในส่วนที่เอกชนไม่ทำ เช่น ในสหรัฐอเมริกา มหาวิทยาลัย Harvard, MIT, Columbia, Stanford มหาวิทยาลัยระดับ World class ทั้งหมด เป็นของเอกชน แต่สำหรับประเทศไทยมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญมานานแล้วว่า เรื่องการศึกษาให้เป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงเป็นหลักในการบริหารจัดการการเรียนการสอน แม้ว่ารัฐจะมอบให้เอกชนไปดำเนินการก็ตาม ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีมหาวิทยาลัยเอกชนเมื่อไม่ถึง 50 ปีที่ผ่านมาเท่านั้น คือ รัฐเอาไปทำเมื่อทำไม่ไหวจึงให้เอกชนทำ ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “รัฐนําราชภัฏ” ทำให้เกิดความเจริญยาก

ในขณะเดียวกัน เรื่องความมีอิสระเป็นหลักการของการปกครองตนเอง (self-governance) มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐหรือเอกชน

เป็นผู้ให้บริการสาธารณะด้านการศึกษา ดังนั้นหน่วยที่ดำเนินการไม่ภาครัฐหรือเอกชน ถือว่าเป็นหน่วยงานทางปกครอง ในปัจจุบันมีกรณีสองกรณีที่มหาวิทยาลัยเอกชนถูกฟ้องที่ศาลปกครอง อาจมีความสงสัยว่าทำไมมหาวิทยาลัยเอกชนถูกฟ้องที่ศาลปกครอง เพราะเหตุที่มหาวิทยาลัยเอกชนได้รับมอบอำนาจรัฐให้ดำเนินการบริการสาธารณะ ดังนั้นมหาวิทยาลัยเอกชนจึงถือเป็นหน่วยงานทางปกครองด้วย โดยศาลปกครองได้วินิจฉัยเหมือนกันทั้งสองกรณีว่า การที่มหาวิทยาลัยเอกชนได้รับมอบหมายจากรัฐให้ทำบริการสาธารณะจึงมีฐานะเป็นหน่วยงานทางปกครอง ดังนั้นเมื่อเป็นหน่วยงานทางปกครองจึงต้องปกครองตนเองให้มากที่สุด เพราะว่าหน่วยงานนี้ต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ คือ มีผู้เรียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้กฎระเบียบต่างๆ ดี ซึ่งไม่มีหน่วยงานไหนที่มีผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ มากเท่ามหาวิทยาลัย แล้วจะบอกว่าเขาไม่พร้อมที่จะมีอิสระและปกครองตนเอง เมื่อคิดว่าหน่วยงานเช่นนี้ไม่สามารถมีอิสระได้แล้ว จะให้หน่วยงานอื่นมีอิสระได้อย่างไร เป็นที่ชัดเจนว่า การที่มหาวิทยาลัยเป็นส่วนราชการนั้น ไม่ช่วยให้มหาวิทยาลัยมีความเป็นอิสระและมีความคล่องตัว และไม่สามารรถทำหน้าที่เป็นมหาวิทยาลัยได้อย่างเข้มแข็งและสมบูรณ์ ผมเชื่อว่าในปัจจุบันมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้ตัดสินใจออกนอกระบบหากรัฐบาลพร้อมที่จะสนับสนุน ในไม่ช้าคงจะออกหมด แต่เราใช้เวลาเดินทางมาจนถึงจุดนี้เป็นเวลาทั้งหมด 90 ปี นับแต่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยแห่งแรก หากจะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่เรียกว่า Public Autonomous University ซึ่งขณะนี้กลายเป็นแนวโน้มทั่วโลก และประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียที่เป็นผู้นำในเรื่องนี้

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility)

เป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นธรรมาภิบาลที่สำคัญ เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมของต่อสังคม ในรูปที่เป็น accountability แล้วจะมีความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ทั้งถิ่น ประเทศชาติ และประชาคมโลก ซึ่งปัจจุบันเรื่อง world class university เป็นเรื่องปกติ แม้เราอยู่เฉยๆ เขาอาจมาประเมินว่าจะต้องเข้าไปอยู่ในระดับ world class ด้วยหรือไม่

3. หลักธรรมาภิบาล

ในส่วนหลัก "ธรรมาภิบาล" ที่รัฐเองประกาศและนำมาเป็นหลักในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี มีหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เมื่อตระหนักถึงหลักการเหล่านี้ จึงมีการนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้วย หลักธรรมาภิบาลกับหลักการสำคัญของมหาวิทยาลัยนั้น โดย ธรรมาภิบาล คือ good governance ส่วนมหาวิทยาลัยที่มีความเป็นอิสระต้องมี self-governance เมจึงได้บัญญัติขึ้นมาเองว่า "ธรรมาภิบาล" หรือ "self-good governance" เป็นหลักสำคัญในการบริหารมหาวิทยาลัย คือ หลักการบริหารและการจัดการที่ดีของมหาวิทยาลัย

4. หลักธรรมาภิบาลกับหลักการสำคัญของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยจะมีความเป็นอิสระหรือคล่องตัว สิ่งที่เป็นหลักในการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล หรือ self-good governance โดยหลักการบริหารจัดการที่ดีนั้น เริ่มด้วยปณิธานของมหาวิทยาลัย คือ ความเป็นเลิศ (academic excellence) ไม่ว่าจะมหาวิทยาลัยที่ใหม่ๆ จะเน้นที่ปณิธานตรงนี้ คือ ความเป็นเลิศ ถ้าไม่เป็นเลิศแล้วผลผลิตจะเริ่มไม่ได้ ความเป็นเลิศ คือ ความเป็นเลิศทางวิชาการ รวมทั้งความเป็นเลิศในทุกภารกิจ แต่เดิมมหาวิทยาลัยมีการศึกษาหลักอยู่สี่ภารกิจที่สำคัญ คือ ด้านการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการ และด้านศิลปะและวัฒนธรรม ในภายหลังได้มีการเติมภารกิจการปรับเปลี่ยน ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ซึ่งเป็นภาษาทางกฎหมาย กฎหมายฉบับแรกที่ใช้คำนี้ คือ พรบ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ก่อตั้งมาเมื่อ 19 ปี ที่แล้วด้วยเหตุว่า ต้องการให้มหาวิทยาลัยแห่งนั้นเป็นมหาวิทยาลัยปรับเปลี่ยน ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี

เพราะรู้ว่าเทคโนโลยีจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา ไม่ว่า จะมีการนำเรื่องการปรับเปลี่ยน ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี แยกออกมาเป็นภารกิจที่ห้าหรือนำไปรวมกับสี่ภารกิจ ในปัจจุบันกฎหมายในประเทศไทยให้ความคุ้มครองภารกิจ ทั้งสี่และห้าภารกิจนี้ ดังนั้นหลักการบริหาร และการจัดการ ที่ดีของมหาวิทยาลัยจึงต้องมีลักษณะเป็นอัตตาภิบาล กล่าวคือ มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหาร การบริหารจะ สิ้นสุด เบ็ดเสร็จ เต็มขาดอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยเอง ไม่ถูกแทรกแซงด้วยอำนาจภายนอกจนเกินควร การอยู่ในระบบ ราชการนั้นไม่คล่องตัว และการมีความรับผิดชอบต่อสังคม (social responsibility) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญตามประการใน การบริหารมหาวิทยาลัย คือ อิสระต้องมี เสรีภาพทางวิชาการ ต้องสูง และความรับผิดชอบต่อสังคมต้องสูงด้วย เราไม่ ต้องการให้มหาวิทยาลัยมีอิสระและเสรีภาพเพื่อตัวเอง อิสระ เสรีภาพที่มหาวิทยาลัยมีนั้นเพื่อที่ว่ามหาวิทยาลัยจะแสดง ความรับผิดชอบต่อสังคมได้มากขึ้นได้ดีขึ้น หลักการบริหาร ที่ดีของมหาวิทยาลัยที่เป็น self-governance นั้นจะต้องคำนึง ถึงการกำกับดูแลตามหลักคุณธรรมและนิติธรรม มีความ รับผิดชอบต่อสังคม (accountability) มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ (transparency) มีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานภายนอก และภายใน มีความยุติธรรมทางสังคม และมีความคุ้มค่าใน ทางประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารจัดการที่ดี ที่มีการใช้อยู่ทั่วไป ได้มีการนำมา ประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยด้วย

5. สถานภาพของมหาวิทยาลัย

เมื่อมองดูสถานภาพของมหาวิทยาลัย คือ สถานศึกษาที่ จัดการศึกษาระดับปริญญา จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมีความสำคัญที่จะต้องตราเป็นพระราชบัญญัติ เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีอำนาจที่จะต้องให้ความคุ้มครอง ในระดับพระราชบัญญัติ มิเช่นนั้นแล้วจะก่อให้เกิดความ

เสียหายได้ เช่น อำนาจในการประสาทปริญญา การให้บุคคล ได้ปริญญาอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐานนั้นสำคัญมาก เพราะทำให้มีผลต่อชีวิตคนและสังคมโดยรวม แต่ถ้าให้กันโดย ไม่มีคุณภาพ สังคมจะเสียหาย ดังเช่นหลายๆ ประเทศ ได้ให้ ความสำคัญ เพราะถ้ามีการให้ปริญญาอย่างไม่เหมาะสม จะเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก อีกทั้งปัญญานั้นให้สิทธิ หลายประการ คือ ถ้าไม่มีปริญญาจะไม่มีสิทธิเหล่านั้น จึงเป็นที่ยอมรับในประเทศส่วนใหญ่ว่า การประสาทปริญญา นั้นจะต้องรองรับด้วยกฎหมาย ระดับพระราชบัญญัติเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่มีบางมหาวิทยาลัยของรัฐบางแห่งมี กฎหมายหนึ่งฉบับต่อหนึ่งแห่ง ในขณะที่บางกลุ่มมหาวิทยาลัย ที่ใช้กฎหมายหนึ่งต่อฉบับมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้มหาวิทยาลัยต้องมี พระราชบัญญัติรองรับและจัดตั้งให้มีการดำเนินการตาม พระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดรองจากรัฐธรรมนูญ สถานะภาพของมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะรัฐหรือเอกชนเป็น นิติบุคคล เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ดำเนิน กิจการด้านการบริการสาธารณะด้านการศึกษา ในการ บริหารงาน มหาวิทยาลัยสามารถพัฒนาการบริหารจัดการ ที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีความเป็นอิสระอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัยและคณะกรรมการ จุฬุมศึกษา ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับจะมีการกำกับดูแล จากกระทรวงน้อยลงเพราะจะมีการจัดการเบ็ดเสร็จแล้วจาก สภามหาวิทยาลัย แต่ถ้าเป็นมหาวิทยาลัยในส่วนราชการ คงต้องมีการกำกับกันอยู่ในระดับกระทรวง แม้ปัจจุบันมี การกระจายอำนาจลงมาเรื่อยๆ

6. สถานะและอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย

สถานะและอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัยเป็นเรื่อง สำคัญมาก เพราะอำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่สภาฯ องค์ประกอบ ของสภาฯ เรียกว่า lay board หรือ citizen trustee คือ ส่วนใหญ่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นองค์ประกอบ แม้ว่าในอดีตจะมีองค์ประกอบของกรรมการสภาฯ เป็นคนใน แต่ปัจจุบันคนในเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีมาก มีน้อย ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า lay board คือ สภาฯ ที่ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกเป็นส่วนใหญ่ การได้มาซึ่งกรรมการสภาฯ จะมีทั้งโดยตำแหน่ง การสรรหา หรือการเลือกกันเอง โดยคณาจารย์ แต่สัดส่วนภายในจะน้อยกว่าและมีกรณีที่ รัฐมนตรี เลือกจากบัญชีรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ทางคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (กกอ.) ได้รวบรวมไว้แล้ว จะมีการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกสภาฯ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภามหาวิทยาลัย เป็นองค์กรสูงสุดที่กำหนดและกำกับนโยบาย

รวมทั้งการควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของมหาวิทยาลัยเป็น governing board หรือบางแห่งเรียก trustee ถ้าเป็นสภา มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เรื่องทั้งหมดจะสิ้นสุดที่สภา มหาวิทยาลัย อำนาจและหน้าที่หลักของสภามหาวิทยาลัย จะเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผน แต่งตั้งและถอดถอน อธิการบดี อนุมัติจัดตั้ง ยุบรวม และเลิกส่วนงานภายใน อนุมัติ แผนการเงิน งบประมาณ งบดุล วางระเบียบบริหารบุคคล แต่งตั้งและถอดถอนผู้บริหารและผู้ดำรงตำแหน่ง อนุมัติเปิดสอน ในหลักสูตรและผู้สำเร็จการศึกษา อำนาจหลักๆ จะเหมือนกัน หากแต่มหาวิทยาลัยอิสระ อำนาจเหล่านี้จะไปอยู่ที่สภา ของตนเอง สภามหาวิทยาลัยจะทำหน้าที่พิทักษ์ “ธรรมัตตภิบาล” และรักษามลประโยชน์ ธรรมัตตภิบาล คือ governance และ self-governing คือ มหาวิทยาลัยใช้ทั้ง ธรรมาภิบาล และ อัตตภิบาล จึงนำสองคำนี้มารวมกันเป็น “ธรรมัตตภิบาล” คือการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยที่เป็นอิสระทำหน้าที่แทนรัฐ แทนเจตนารมณ์ของการก่อตั้ง แทนประชาคม และแทนผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder)

7. ความสัมพันธ์ระหว่างสภามหาวิทยาลัยกับผู้บริหาร

สภามหาวิทยาลัย กำกับ ตรวจสอบ และประเมินผล ซึ่งเป็น เรื่อง performance and management ของอธิการบดีและคณะ ส่วนอธิการบดีและคณะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลดี ตามเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัย สภามหาวิทยาลัยไม่ใช่ single headed แต่เป็น plural headed โดยอำนาจเชิงนโยบาย อยู่ที่สภาฯ แต่อำนาจการบริหารจัดการอยู่ที่ฝ่ายบริหาร ตรงนี้ ที่จะต้องมีธรรมาภิบาล และการบริหารที่เข้มแข็ง คือ ต้องมีทั้ง good governance and strong executive ทำอย่างไร ผู้บริหาร จะเป็น strong executive ในขณะที่อยู่ภายใต้ good governance ด้วยประสิทธิภาพของสภามหาวิทยาลัยนี้ สำคัญมาก ภาวะผู้นำของนายกสภาฯ มีธุรกิจที่เข้มแข็ง และโครงสร้าง การจัดการองค์กรที่เหมาะสม มีคณะกรรมการประจำสภาฯ สภามหาวิทยาลัยควรมีสำนักรงสภาฯ มีเลขาฯ มีเจ้าหน้าที่ พอสสมควร ไม่แทรกแซงงานซึ่งกันและกัน มหาวิทยาลัยที่ออก นอกกระบวนทั้ง 7 แห่งที่มีการบัญญัติถึงการมีสำนักงานสภา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่างๆ จึงเริ่มทยอยก่อตั้งสำนักงาน สภามหาวิทยาลัยขึ้นมา จากการไปดูงานที่สหรัฐอเมริกาฉัน ผมได้สอบถามมหาวิทยาลัยที่นั่นว่ากรรมการที่สื่อยอด คือ กรรมการที่มีลักษณะเช่นใด เขาบอกว่า กรรมการที่สื่อยอด ต้องประกอบด้วย 3 W คือ

- 1) Wisdom คือ บุคคลที่จะเข้ามาเป็นกรรมการสภา มหาวิทยาลัยนั้นจะต้องมีความรู้ความสามารถ
- 2) Work คือ กรรมการสภาฯ จะต้องทำหน้าที่และรู้หน้าที่ ของตนชัดเจน ไม่ใช่เพียงแค่มาประชุม แต่กระนั้น ต้องไม่มาสำนักงานบ่อยจนเกินไป

- 3) Wealth คือ กรรมการแต่ละคนจะต้องพิจารณาว่าแต่ละ ปีได้ให้เงินกับมหาวิทยาลัยเท่าใด โดยไม่ต้องคำนึงเลยว่า จะได้จากมหาวิทยาลัยเท่าใด หรืออย่างน้อยต้องมีศักยภาพ ในการหาเงินให้มหาวิทยาลัยได้ สิ่งที่มาหาวิทยาลัยของ สหรัฐอเมริกาต้องการมากในขณะนี้ คือ เงิน endowment เพราะเหตุที่เศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้กองทุนในส่วนนี้ลดลง ไปมากมหาวิทยาลัยต่างๆ จึงต้องมีการปรับตัว

8. ประสิทธิภาพของสภามหาวิทยาลัย

ในการประชุมสภามหาวิทยาลัย กรรมการสภาฯ จะต้องเข้า ประชุมอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญกับนโยบายนวัตกรรม และความเป็นเลิศทางวิชาการ และการบริหารจัดการที่ดีใน มหาวิทยาลัย สภาฯ จะทำหน้าที่กำกับนโยบายให้มีการ ดำเนินการตามนโยบายให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เป็นองค์กรที่พิทักษ์ “ธรรมัตตภิบาล” หรือ self-good governance เพราะมหาวิทยาลัยต่างประเทศใช้ self-governance แต่จะมี governance เพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ และไม่เห็นด้วย ที่จะใช้แต่คำว่า good governance การดำเนินการของ มหาวิทยาลัยเพื่อประโยชน์สาธารณะ เมื่อมีการบริหารจัดการ ที่ดี เป็นธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลที่คาดหวังได้จากการ ที่ใช้หลัก “ธรรมัตตภิบาล” ในการบริหาร มีการจัดการที่ดี มีการกำกับดูแลที่ดี การบริหารที่มีประสิทธิภาพ และเกิด ประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ คือ ความเป็นเลิศทางวิชาการ นี้คือความเป็นเลิศของมหาวิทยาลัย

บทบาทและความรับผิดชอบของสภาสถาบันอุดมศึกษา

โดย งามพรรณ อภินันท์ คาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย

บทความนี้ ได้นำเสนอเอกสารประกอบคำบรรยายของ งามพรรณ อภินันท์ คาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ซึ่งได้บรรยายในที่ประชุมนายกสภาฯ และอธิการบดีของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลทั้ง 9 แห่ง เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2549 เมื่อที่ปรากฏในเอกสารประกอบการบรรยายดังกล่าว มีดังนี้

คณะกรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา

คณะกรรมการสภาสถาบันอุดมศึกษา เชื่อมมันและยึดมันใน :

1. จิตใจอาสาสมัคร (volunteerism)
2. จิตใจสาธารณกุศล (philanthropy)
 - เพราะฉะนั้นการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกรรมการสถาบันจึงถือเป็น "สุดยอด" (crown jewel) ของการรับใช้สังคม (public service)
 - สิ่งที่กรรมการสภาฯ ได้รับคือ ความเชื่อมั่นจากสาธารณะ (respect)
 - สิ่งที่กรรมการสภาฯ พึ่งปฏิบัติให้ได้ คือ
 - ความรับผิดชอบ (responsibility)
 - พันธะพิเศษ (special obligations)
 - ความคาดหวัง (high expectations) จากหลายๆ ฝ่าย

ความรับผิดชอบของสภาสถาบัน 12 ประการ*

(*Richard T.Ingram, "Effective Trusteeship" 1995)

1. กำหนดพันธกิจและเป้าประสงค์ (setting mission and purpose) สภาฯ ต้องเข้าใจเป้าประสงค์ของสถาบันอย่างชัดเจน และช่วยกันกำหนดทิศทางเพื่อให้สถาบันเดินทางไปสู่เป้าประสงค์
2. สรรหาอธิการบดี (appointing the president) เป็นความรับผิดชอบสำคัญที่สุดที่สภาสถาบันจะต้องสรรหาบุคคลที่มีทั้งคุณสมบัติ (qualities) และประสบการณ์ (experiences) ที่จำเป็นเพื่อมารับหน้าที่สำคัญนี้
3. สนับสนุนงานของอธิการบดี (supporting the president)
 - ใส่ใจและช่วยเหลืองานของสถาบัน
 - ช่วยระดมทรัพยากรช่วยสถาบัน
 - ให้กำลังใจและชมเชยในผลสำเร็จ
 - มาประชุมสม่ำเสมอ
4. ติดตาม - กำกับการปฏิบัติงานของอธิการบดี (monitoring the president's performance)
 - การประเมินผลการปฏิบัติงาน
 - การตรวจสอบภายในวงเงิน เพื่อช่วยให้อธิการบดี ปฏิบัติงาน ได้ดียิ่งขึ้น (to help strengthen his or her performance)
5. ประเมินการปฏิบัติงานของสภาสถาบัน (assessing board performance)
 - ประเมินผลการปฏิบัติตามมติของสภาฯ
 - ประเมินผลประจำปีโดยองค์กรอิสระ
 - จัดประชุมปฏิบัติการ (workshop) หรือ ประชุมทบทวน (retreat) ทุก 3 - 4 ปี โดยสมาชิกสภาฯ
6. ยืนหยัดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (insisting on strategic planning)
 - ให้ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติกำหนดแผนการบริหารและแผนปฏิบัติ
 - ประเมินผลงาน - ผลกระทบ
 - ปรับปรุงการบริหารและการปฏิบัติ
 - หลักสูตร - การเรียน การสอน
 - การวิจัยและพันธกิจต่างๆ

7. ทบทวนหลักสูตรและโครงการบริการสังคม (reviewing educational and public - service programs) เพื่อนำไปสู่
 - การควบคุมค่าใช้จ่าย (cost containment)
 - การจัดสรรทรัพยากรใหม่ (reallocating limited resources to capitalize on institutional strength)
 - การลดแรงกดดันที่ต้องขึ้นค่าเล่าเรียน (reducing the rate of tuition increase)
 - การปรับโครงสร้าง (restructuring the institution)
8. ประเมินความพอเพียงของทรัพยากร (ensuring adequate resources)
 - "งบประมาณไม่เคยพอ" ก็จริงแต่สภาฯ ก็ต้องร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้มีทรัพยากรที่เพียงพอกับการบริหารและการปฏิบัติงาน
 - กรรมการสภาฯ ต้องช่วยหาเงิน หาทรัพยากรอื่น หากความร่วมมือหาพันธมิตร ฯลฯ การปรับโครงสร้าง (restructuring the institution)
9. ประกันการบริหารจัดการที่ดี (ensuring good management) เครื่องชี้
 - มี "ธรรมาภิบาล"
 - งบดุลไม่ติดลบ
 - คณาจารย์และเจ้าหน้าที่มีคุณภาพ เสียสละเพื่อสถาบัน
 - ได้ "บัณฑิตที่พึงประสงค์" ฯลฯ
10. ยึดมั่นในความเป็นอิสระของสถาบัน (preserving institutional independence)
 - สภาฯ ปฏิบัติในกรอบจริยธรรม
 - ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติงานได้ผลดี
 - สถาบันได้รับการรับรองคุณภาพ หากเป็นเช่นนี้แล้ว สภาฯ สถาบันต้องประกัน "ความเป็นอิสระทางวิชาการ - academic freedom" และ "ความเป็นอิสระในการบริหารสถาบัน - institutional autonomy"
11. เชื่อมโยงสถาบันไปสู่ชุมชน และเชื่อมโยงชุมชนสู่สถาบัน (relating campus to community and community to campus)
 - สภาฯ เป็น "กันชน - buffer"
 - สภาฯ เป็น "สะพาน - bridge"
 - สภาฯ ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนและสถาบัน (one foot firmly planted in "the real world" and the other in "the academic world")
12. บางครั้งทำหน้าที่เป็นศาลอุทธรณ์ (serving occasionally as a court of appeal)
 - ความขัดแย้ง ความขัดข้องหมองใจทั้งหลายของนักศึกษา เจ้าหน้าที่ คณาจารย์ ต้องยุติสิ้นสุดที่ระดับบริหารและระดับปฏิบัติ
 - สภาฯ มีหน้าที่ดูแลว่า "ระบบและกระบวนการยุติธรรมในสถาบัน เป็นไปตามกฎระเบียบ และความเป็นธรรม"

สรุปหน้าที่ของกรรมการสภาฯ แต่ละท่าน

1. ออกความเห็นด้วยความบริสุทธิ์ใจ และตั้งใจฟังเหตุผลของบุคคลอื่น
2. เมื่อมีมติแล้วต้องสนับสนุนมตินั้นอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับมตินั้น
3. ช่วยเผยแพร่ผลงานและเกียรติคุณของสถาบัน

ไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา เอกชน พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงเป็นหน่วยงานทางปกครองตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒” (คำสั่งที่ 230/2550)

“คดีนี้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ เป็นสถาบันอุดมศึกษา เอกชนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นเพื่อปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหาร ตลอดจนวิธีการบริหารศึกษามาตรฐานการศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีความเจริญมั่นคงและเอื้ออำนวยต่อการขยายกิจการและร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ โดยตราขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ใน ขณะนั้นโดยมาตรา ๖๐ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว บัญญัติให้การจัดระบบการศึกษาอบรมเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ (...) ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งมีผลบังคับใช้อยู่ในขณะมีเหตุแห่งการฟ้องคดี กำหนดให้การจัดการศึกษาอบรม และการสนับสนุนเอกชนจัดการศึกษา อบรมแก่ประชาชนเป็นนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโครงการจัดการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลการศึกษา จึงเป็นการกิจที่รัฐมีหน้าที่ในทางปกครองต้องควบคุมดูแล เพื่อให้การจัดการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นบริการสาธารณะประเภทหนึ่งบรรลุผล โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ดำเนินการเอง หรืออาจมอบหมายให้องค์กรเอกชนดำเนินการแทนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ในฐานะ หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง จึงเป็นหน่วยงานทางปกครอง ตามนัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ ส่วนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ เป็นผู้ปฏิบัติงานให้กับผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ ถึงผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๔ ในการวัดผลการศึกษาจึงเป็นการกระทำในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐตาม นัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติ ดังกล่าว (...) จึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลปกครองมีอำนาจ พิจารณาพิพาทหาหรือมีคำสั่ง ตามมาตรา ๔ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครอง และวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒...” (คำสั่งที่ 102/2550)

ข้อสรุปที่ได้จากคำสั่งของศาลปกครองสูงสุดก็คือ มหาวิทยาลัยเอกชนเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจกรรมบริการสาธารณะด้านการศึกษา หรือเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครองตามความหมายของ “หน่วยงานทางปกครอง” ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แต่โดยสถานภาพแล้ว มหาวิทยาลัยเอกชนมิใช่หน่วยงานทางปกครองเหมือนกับส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ การดำเนินการของมหาวิทยาลัยเอกชนมีสภาพสถาบันเป็นองค์กรสูงสุดในการควบคุมดูแลกิจการให้เป็นไปตามกฎหมายเช่นเดียวกับการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การที่มหาวิทยาลัยเอกชนถูกพิจารณาว่าเป็นหน่วยงานทางปกครอง

ก็เพื่อให้การดำเนินกิจการต่างๆ ทางปกครองและการใช้อำนาจทางปกครองในการดำเนินกิจการเหล่านั้นของมหาวิทยาลัยเอกชนตกอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลปกครองเท่านั้น คงไม่อาจจะสรุปได้ว่า

มหาวิทยาลัยเอกชนมิใช่องค์กรธุรกิจเอกชน อาจมีคำถามว่า หากไม่ใช่ห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์กรธุรกิจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจตามกฎหมายอื่นซึ่งมุ่งเน้นกำไรจากการประกอบกิจการแล้ว มหาวิทยาลัยเอกชนมีสถานะเป็นองค์กรในลักษณะใด หรือเป็นองค์กรธุรกิจเอกชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลควบคุม หรือตรวจสอบโดยหน่วยงานของรัฐ คือ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยเอกชนเป็นสถานศึกษาและวิจัยของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 มีสภาพเป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การดำเนินการเกี่ยวกับบรรดารายได้และทรัพย์สินของมหาวิทยาลัยเอกชนจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะนำรายได้ไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น หรือแบ่งปันให้แก่กรรมการสถานมหาวิทยาลัยไม่ได้ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดสรรทุนของสถาบันเป็นกองทุนประเภทต่างๆ กองทุน ได้แก่ กองทุนทั่วไป กองทุนทรัพย์สินถาวร กองทุนวิจัย กองทุนห้องสมุดและเทคโนโลยี กองทุนพัฒนาบุคลากร กองทุนส่งเสริม และกองทุนเงินต้นหรือกองทุนอื่นเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์อื่นตามความจำเป็นและเหมาะสม นอกจากนี้แล้วพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชนฯ ยังกำหนดให้รัฐอุดหนุนและส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ให้ข้าราชการและพนักงานของรัฐไปปฏิบัติงานในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยได้รับเงินเดือนและค่าตอบแทนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะรัฐมนตรีกำหนด จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในด้านต่างๆ ยกเว้นอาหารราคาเข้าสินค้าประเภทครุภัณฑ์และอุปกรณ์ที่ใช้ในการศึกษา และการวิจัยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน

ดังนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนมีสถานะเป็นองค์กรประเภทใด องค์กรเอกชนหรือองค์กรที่อาจถือว่ามีสถานะเหมือนองค์กรของรัฐ Charles EISENMAN ปรัชญาจารย์ทางกฎหมายปกครอง ผู้มีชื่อเสียงท่านหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส ได้เคยให้หลักเกณฑ์การพิจารณาสถานภาพที่แท้จริงของเอกชนที่จัดการบริการสาธารณะ (La véritable nature des personnes privées gérant un service public) ว่า หากมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการแล้ว ก็อาจถือว่าเอกชนนั้นมีสถานะเหมือนองค์กรของรัฐได้ องค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ ก่อตั้งขึ้นเพื่อการสาธารณะ (La création à l'initiative publique) มีสิทธิในอำนาจมหาชน (L'existence de prérogatives de puissances publiques) ดำเนินภารกิจด้านบริการสาธารณะ (l'exercice d'une mission de service public) และปราศจากเสรีภาพในการเข้าร่วมกิจการกัน (l'absence de liberté d'adhésion) มหาวิทยาลัยเอกชนมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการนี้หรือไม่

ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสถานะของมหาวิทยาลัยเอกชน จากคดีพิพาทที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง

ดร.กมลสินทร์ มณีทองดล

นับตั้งแต่ศาลปกครองได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เพื่อมีอำนาจพิจารณาพิพากษา “คดีปกครอง” ซึ่งเป็นคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครอง ประกอบด้วยส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชน หรือข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน มีคดีปกครองเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยที่เข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองเป็นจำนวนมาก มีทั้งคดีที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ฟ้องคดีและผู้ถูกฟ้องคดี หน่วยงาน องค์กร และบุคลากรในมหาวิทยาลัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องนับตั้งแต่ศาลมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดทำหน้าที่ทำในนามมหาวิทยาลัย เกษลภพและกรรมการสภามหาวิทยาลัย สภากลภพ ธรรมนิติ ธรรมนิติ ธรรมนิติ คณะ กศนวิศ ธรรมนิติ หน่วยงานต่างๆ ตลอดจนคณาจารย์ พนักงาน และนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย ประเด็นข้อพิพาทไปสู่ศาลปกครองมีหลากหลาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของมหาวิทยาลัย ทั้งด้านวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ แลสิทธิประโยชน์

ส่วนลักษณะของข้อพิพาทมักเกี่ยวข้องกับกรณีที่มหาวิทยาลัยหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยออกกฎ คำสั่ง กระทำการใดๆ โดยไม่มีอำนาจหรือเหนืออำนาจหน้าที่ หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เป็นไปตามรูปแบบ ขั้นตอน หรือวิธีการ หรือโดยไม่สุจริต เป็นการเลือกปฏิบัติ การละเลยต่อหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่ล่าช้า การกระทำละเมิดของมหาวิทยาลัยหรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองระหว่างมหาวิทยาลัยกับเอกชนหรือบุคคลภายนอกหรือระหว่างมหาวิทยาลัยกับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีสถานะเป็น “หน่วยงานทางปกครอง” และผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ บุคลากร ตลอดจนคณะกรรมการต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ได้แก่ สภามหาวิทยาลัย นายคณาจารย์และกรรมการสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี คณบดี คณะกรรมการบริหาร คณะผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัย คณะกรรมการบริหารภาควิชา และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่างๆ มีสถานะเป็น “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ภายใต้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครองฯ ดังนั้นจึงไม่มีข้อสงสัยเลยว่า ข้อพิพาทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นคดีปกครอง จึงเข้าสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลปกครอง แต่ในขณะเดียวกัน อาจมีข้อสงสัยว่าทำไมข้อพิพาทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเอกชนจึงเป็นคดีปกครองและอยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง ผลที่ตามมาคือ เมื่อข้อพิพาทเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเอกชนอยู่ในเขตอำนาจการพิจารณาพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองแล้ว มหาวิทยาลัยเอกชนจะเป็นหน่วยงานทางปกครองและมีใช่เป็นองค์กรธุรกิจเอกชนที่แสวงหากำไรอย่างไร้ที่ติหรือไม่

หากพิจารณาถึงสถานะของมหาวิทยาลัยเอกชนแล้ว อาจเข้าใจได้ว่าเมื่อก่อตั้งขึ้นโดยเอกชน มีสถานะเป็นนิติบุคคล เอกชนเป็นเจ้าของ ดังนั้น ก็น่าจะเหมือนกับห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์กรธุรกิจตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจตามกฎหมายอื่น ซึ่งที่มุ่งเน้นกำไรจากการประกอบกิจการ แต่แท้ที่จริงแล้ว มหาวิทยาลัยเอกชนหรือสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเป็นสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตาม

กฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์ในการ “ให้การศึกษาส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ” (มาตรา 8)

นอกจากนี้แล้ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 บัญญัติว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรม ให้เกิดความผู้รู้คุณธรรม...” รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 80 “รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (4) ส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชนจัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษา ให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ” การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนจึงเป็นการบริการสาธารณะอย่างหนึ่งและเป็นการดำเนินกิจการทางปกครอง โดยรัฐ “มอบหมาย” ให้ซึ่งศาลปกครองสูงสุดได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้ ดังนี้

“(...) แม้ผู้ถูกฟ้องคดีจะมีไซ้กระทรวง ทบวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ ที่ตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ หรือพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ แต่ผู้ถูกฟ้องคดีก็เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการบริการสาธารณะ ด้านการศึกษาอันเป็นกิจการทางปกครอง และใช้อำนาจทางปกครองในการดำเนินกิจการดังกล่าว ตามกฎหมาย ดังนั้น ผู้ถูกฟ้องคดีจึงเป็นหน่วยงานทางปกครองและ อธิการบดี มหาวิทยาลัย... ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของผู้ถูกฟ้องคดีเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐตามนัยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542...” (คำสั่งที่ 880/2549)

“...เป็นหน่วยงานสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินกิจการทางปกครองเกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่บัญญัติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

(Thai Qualifications Framework for Higher Education : TQF)

เพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขาวิชาให้การผลิตบัณฑิตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ขึ้น ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2552 โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ประกอบด้วยคุณวุฒิ 6 ระดับ ตั้งแต่ระดับอนุปริญญา ถึงปริญญาเอก โดยบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิ และสาขาสาขาวิชาต่างๆ ต้องมีมาตรฐานผลการเรียน อย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้ สถาบันการศึกษาต้องจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรของรายวิชา/ ของประสบการณ์ภาคสนามและรายงานผลการดำเนินการดังกล่าว รวมทั้งดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนวัดและประเมินผล เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตมีความรู้อย่างน้อย 5 ด้าน ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาต้องกำหนดตัวบ่งชี้การประกันคุณภาพของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน และเกณฑ์การประเมินตามกรอบมาตรฐาน และมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตร อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย ทุกๆ 5 ปี รายละเอียดของ TQF สามารถอ่านเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (<http://www.mua.go.th/>) สำหรับเรื่อง TQF นี้ ศ.นพ.วิจารณ์ พานิช ได้แสดงความคิดเห็นไว้ใน <http://gotoknow.org/blog/council/256121> และ <http://gotoknow.org/blog/council/289403> โดยมีรายละเอียดดังนี้

Thai Qualification Framework for Higher Education (TQF : HED)

สกอ. จัดการประชุมเรื่องที่สำคัญยิ่งนี้ในช่วงวันหยุดยาวของสงกรานต์ คือ ในวันที่ 18 เม.ย. 52 ชื่อของการประชุมยาวหน่อย "การประชุมหารือคณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะอนุกรรมการด้านมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ" ผมถือโอกาสใช้การประชุมเป็นห้องเรียนส่วนตัวของผม วิธีเรียนของผมคือ การตั้งคำถาม

- เรื่องที่สำคัญยิ่งต่อบ้านเมืองต่ออุดมศึกษาของประเทศ เช่นนี้ เรามีวิธีการจัดการที่ทรงประสิทธิภาพหรือไม่ วิธีการที่เหมาะสมได้ผลจริง ควรเป็นอย่างไร
- จะทำให้ TQF เป็นทาสของคนในวงการอุดมศึกษา ไม่ใช่เป็นนายได้อย่างไร เราต้องการให้ TQF เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่อการทำงานในมหาวิทยาลัยให้ผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ มีความยืดหยุ่นคล่องตัวในระบบไม่ใช่ TQF เป็นภาวะ

ต่อการทำงาน ทำอย่างไรจึงจะบรรลุเป้าหมายนี้ เป็นเรื่องท้าทายมากและเป็นการเปิดมิติใหม่ของการทำหน้าที่กำกับดูแลระบบ มิติใหม่ที่ว่านี้คือ การทำหน้าที่ควบคุมกำกับแบบ empowerment ไม่ใช่แบบ command & control และหวังใช้ TQF เป็นเครื่องมือ empower มหาวิทยาลัยอาจารย์/นักศึกษา

เมื่อจบการประชุม ผมได้คำตอบชัดเจนมากจากการนำเสนอผลการดำเนินการของสาขานำร่อง 6 สาขาว่า สกอ. สามารถใช้ NQF/TQF (N = National) เป็น "ผู้รับใช้" ได้ใน 3 รูปแบบเป็นอย่างน้อย

1. สาขาที่มีการรวมตัวกันในสาขาเดียวกันอย่างเหนียวแน่น อยู่แล้วและกระบวนการคุณภาพค่อนข้างดีมากอยู่แล้ว (เช่น สาขาพยาบาล) กรอบ/หลักคิดของ TQF/NQF จะช่วยเสริมวิถีคิด/ทำ เกณฑ์คุณภาพอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น
2. สาขาที่มีความหลากหลายมาก และยังไม่ค่อยรวมตัวกัน กระบวนการ TQF/NQF จะช่วยส่งเสริมเชื่อมโยงให้สาขานั้น ในต่างสถาบันเข้ามาทำงานพัฒนาคุณภาพพร้อมกันรวมทั้งสร้างโอกาสให้องค์กรวิชาชีพ และฝ่ายผู้ใช้นักศึกษาได้เข้ามา ร่วมให้ความเห็น และให้ความร่วมมือในการฝึกทักษะของ นศ. เราเห็นได้ชัดเจนว่าสถาบันการศึกษา ต่างก็กระหายที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตน เมื่อมีกลไก และหลักดำเนินการให้รวมตัวกัน ก็เกิดกระบวนการคุณภาพที่น่าชื่นใจมาก
3. สาขาที่อาจอยู่ในฐานะที่ "มีวิกฤต" ก็จะไม่ต้องตกอยู่ในฐานะ "เอาหัวหมกทราย" จะมีโอกาสเผชิญความจริง และหาทางปรับตัวอย่างขนานใหญ่
 - ผมตีความว่าเป้าหมายสำคัญของ TQF คือ (1) คุณภาพ (2) internationalization และ (3) mobility ของ นศ. คำตามก็คือ จะทำให้ TQF เป็นกลไกสู่เป้าหมายสำคัญทั้ง 3 ได้อย่างไร และเมื่อจบการประชุม ผมได้เป้าหมาย ข้อที่ 4 ว่าคือ (4) relevance ของผู้จบการศึกษา
 - มีข้อท้าทายอะไรบ้าง ที่จะต้องฝ่าด่านในการบรรลุ TQF ที่ผมรับฟังมาข้อท้าทายอย่างหนึ่งคือ ข้อกำหนดขององค์กรวิชาชีพบางองค์กร เมื่อจบการประชุมผม AAR ว่าข้อท้าทายที่รุนแรงคือสาขาวิชาที่กำลังอยู่ระหว่างวิกฤติ identity คือ สาขาศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ซึ่งหากมองจากมุมมองการทำงานเป็นครูในระบบการศึกษาไทยดูจะต้องการ rethinking/redefinition ซึ่งจะเป็นความเจ็บปวดของคนที่อยู่ใน คณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ ที่จะต้องเผชิญความจริง

- หัวใจของ TQF/NQF คือ ต้องมีสถาบันอุดมศึกษาและสาขาวิชา่วมกันเป็นเจ้าของ หรือเป็น “พระเอก นางเอก” สกอ./กกอ. เป็นกองเชียร์ หรือเป็นผู้ช่วยพระเอกนางเอก สร้างระบบช่วยหนุน และให้ความชื่นชมในผลสำเร็จของการสร้างวัฒนธรรมคุณภาพ สกอ./กกอ. ต้องอย่าเข้าไปเป็นเจ้าของ TQF/NQF
- วัฒนธรรมคุณภาพที่เราพูดกัน ต้องเน้นวัดที่ outcome โดยที่เปิดความยืดหยุ่นใน process, support และ input ในระดับหนึ่ง

ศ. ดร.สุจินต์ จินายน เป็นประธานอนุกรรมการที่คิดเรื่องนี้ มีการเตรียมการมาตั้งแต่ปี 2545 ท่านให้ความเห็นกับผมว่า เรื่องคุณภาพที่เร่งด่วนสำหรับอุดมศึกษาไทยที่น่าจะจับดำเนินการ คือ (1) GE - General Education (2) ภาษา (3) Learning skills

ท่านรองเลขาฯ จิรณี บอกที่ประชุมว่าหัวใจคือ การจัดการเรียนการสอน ไม่ใช่อยู่ที่เอกสารแต่ละช่วงการต่างก็มีวัฒนธรรมประจำวงการของตนเอง วงการอุดมศึกษาที่ต่างจากวงการสุขภาพ ผมโชคดี (หรือร้ายก็ไม่ทราบ) ที่เป็น “สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ” จึงมองว่า วิธีการที่ สกอ. น่าจะใช้ในเรื่องการขับเคลื่อน TQF คือ วิธีการของ HA คือ เน้นการพัฒนาและรับรอง เน้น empowerment มากกว่าการควบคุมสั่งการ

เห็นได้ชัดเจนว่า หากใช้จัดการ ขบวนการ TQF/NQF เป็น สกอ. จะกลายเป็น “เพื่อนผู้เห็นคุณค่า” ของวงการอุดมศึกษา ที่ลุกขึ้นมาช่วยกันขับเคลื่อนขบวนการคุณภาพเอง TQF/NQF ก็จะกลายเป็นการขับเคลื่อนวัฒนธรรมคุณภาพ ในวงการอุดมศึกษา แต่ละสถาบันก็จะจัดระบบพัฒนาและประเมินคุณภาพภายใน สกอ. เข้าไปช่วยสร้างระบบประเมินคุณภาพภายในให้เข้มแข็ง โดยใช้ TQF/NQF process พร้อมเมื่อไร สถาบันก็แจ้ง สกอ. ว่าต้องการให้รับรอง TQF/NQF ทั้งสถาบันแล้วนะ แล้ว สกอ. ก็จัดทีมตรวจเยี่ยมเพื่อให้การรับรองสถาบันที่ได้รับการรับรองก็จะได้ดีดิดใจให้ TQF/NQF ไม่เกินจำนวนปีที่ระบุ เช่น TQF 2552 - 2555 แล้วต้องประเมินใหม่

วิธีการจัดการระบบ TQF/NQF ให้ถูกจริตและทำพาสถาบันอุดมศึกษาน่าจะมีเคล็ดลับ/กุศโลบายมากมาย เช่น ทำระบบบันได 3 ชั้น ระบบรับรองเพียงบางสาขาซึ่งใดก็รับรองจะต้องต่างจากการรับรองทั้งสถาบัน

การประชุมวันนี้ ได้รับคำแนะนำมากมาย ผมไม่ได้มีเป้าหมายเอามาบันทึกรายละเอียด ต้องการเพียงเล่าขบวนการคุณภาพของอุดมศึกษาที่หากจัดการเป็น ก็จะสร้างคุณประโยชน์แก่ระบบอุดมศึกษาอย่างมาก แต่ถ้าจัดการผิดพลาด ก็จะกลายเป็นยาขมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาอีกนานหนึ่ง

ผมกลับมา AAR ที่บ้านกับตัวเองว่า หัวใจของงานนี้อยู่ที่การกำหนด outcome indicators ของแต่ละสาขาวิชา ที่มีทั้ง quantitative indicators และ qualitative indicators ที่จะช่วยให้ peer evaluation ประเมินได้อย่างแม่นยำน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้ เรายังไม่ฟันที่จะต้องใช้ peer evaluation เป็น external evaluation เข้าไปยืนยันผลของ internal evaluation ของสถาบันทั้งหมดนี้เป็นความเห็นส่วนตัว ไม่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ใดๆ ของผมและไม่รับรองว่าเป็นความเห็นที่ถูกต้อง

วิจารณ์ พานิช 18 เม.ย. 52

TQF จำเป็น แต่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพ

วันที่ 18 ส.ค. 52 สกอ. จัดการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ : นโยบายการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและบทบาทของผู้บริหารยุคใหม่” เพื่อให้อธิการบดีและผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัยได้รู้จักเครื่องมือพัฒนาคุณภาพชุดนี้ ผมได้รับเชิญให้พูดเรื่อง “นโยบายการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ” จึงนำเอา narrated powerpoint มาฝากอ่านและฟังได้ที่นี้

ผมมีโอกาสได้ฟังการบรรยายเรื่อง “บทบาทของผู้บริหาร : เงื่อนไขในการนำ TQF ไปใช้ให้ได้ผล” โดย รศ.ดร.สุนทร โสภณพิบูลย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทำให้ผมได้ข้อสรุปตามหัวข้อข้างบนว่า TQF จำเป็นแต่ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

คือ คุณภาพของอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยที่ซับซ้อนมาก ตามที่ รศ.ดร.สุนทร นำมาบรรยายโดยพิศดาร เชื่อมโยงกับปรัชญาของอุดมศึกษาและชี้ให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยจะมีคุณภาพได้อย่างแท้จริง คือ วัดได้ที่ learning outcomes ได้อย่างแท้จริง ผู้บริหารระดับต่างๆ ต้องเข้าใจปรัชญาของอุดมศึกษาและมีการบริหารงานหรือการจัดการให้เกิดคุณภาพแท้จริง ไม่ใช่คุณภาพหลอกๆ ตามตัวชี้วัดที่ผิวเผิน คือ ผู้บริหารต้องเป็นคณาจารย์ วาทยากร ของ “วงซิมโฟนี” ในการจัดการเรียนรู้ของสถาบันหรือหน่วยงาน

และอาจารย์ต้องเรียนรู้และพัฒนาศาสตร์และศิลป์ว่าด้วยการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่นักศึกษา โดยเราเองเป็นวงจรของการพัฒนาคุณภาพที่ไม่รู้จบ หรือ CQI ด้านการจัดการเรียนรู้ นั่นเอง TQF คือ เครื่องมือให้เกิด CQI ด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิด CQI ได้ง่าย และอย่างเป็นธรรมชาติ

การบรรยายของท่านอธิการบดี รศ.ดร.สุนทร นี้ ผมว่าต้องให้เวลาสัก ๒ ชั่วโมง และตั้งใจฟังท่านให้ดี เพราะท่านลุ่มลึกมากอ่านมามาก คิดไตร่ตรองมามาก ใครได้ฟังท่านบรรยายฉบับพิศดารจะเข้าใจหลักการหรือปรัชญาของอุดมศึกษา

ศกค่านั้น ผมพบท่านอธิการบดี มข.ศ.เกียรติคุณ ดร.สุมนต์ สกลไชย ที่ไปฟังผมพูดในตอนเช้าด้วย ท่านบอกว่า TQF ช่วยผู้บริหารระดับอธิการบดีมาก เพราะช่วยผลักดันกระบวนการคุณภาพของการเรียนการสอนลงไปถึงระดับภาควิชา ซึ่งผู้บริหารระดับอธิการบดีทำได้ยากกว่า ท่านจึงมอง TQF เป็นเครื่องมือ ไม่ใช่เป็นการ

วิจารณ์ พานิช 19 ส.ค. 52

ข่าวอุดมศึกษาที่น่าสนใจ >>

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ และเครือข่าย ลารุ่นเกตุอุดมศึกษา

ปายจรินทร์ ตักขณวิศิษฎ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) เป็นประธานในพิธีลงนาม บันทึกข้อตกลงโครงการพัฒนา มหาวิทยาลัย วิจัยแห่งชาติ และปาฐกถาพิเศษในการประชุม เสนอผลงานวิชาการประจำปี 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา (สกอ.) เรื่อง ทิศทางและนโยบายของรัฐบาลต่อการพัฒนาอุดมศึกษาไทย เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2552 ณ โรงแรมดุสิตธานี พัทยา จ.ชลบุรี โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาที่น่าสนใจ 2 ประเด็น ดังนี้

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา : รมว.ศธ. กล่าวว่ ตนได้ลงนามในกรอบมาตรฐานอุดมศึกษา ซึ่งถือเป็นครั้งแรก เพื่อกำหนดเป็นกรอบว่า ต่อไปนี้ในการจะผลิตนักศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นในสาขาวิชาใด จะต้องผลิตให้ผู้เรียนจบการศึกษา มีความสามารถอย่างน้อย 5 ข้อ คือ ต้องมีคุณธรรมจริยธรรม มีความเป็นเลิศทางวิชาการและในสาขาวิชาที่เรียนต้องสามารถ นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง มีทักษะทาง สังคม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีภาวะผู้นำ ภาวะผู้ตาม และต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อก้าวทันโลก และอยู่ในโลกที่ก้าวไปข้างหน้าทุกวันได้

เครือข่ายสารสนเทศอุดมศึกษา : ในปีงบประมาณ 2553 สำนักงานประมาณเตรียมงบประมาณไว้ 4,000 ล้านบาท ในโครงการไทยเข้มแข็งสำหรับจัดเครือข่ายสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ให้กับทุกมหาวิทยาลัย ภายใต้เครือข่าย UniNet ซึ่งปัจจุบันมีอยู่แล้ว แต่จะเพิ่มเติมและปรับปรุงให้มี คุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยใช้ระบบใยแก้วนำแสง ไปถึงมหาวิทยาลัย 170 แห่งทั่วประเทศ สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา 185 เขต ทั่วประเทศ รวมถึงสถานศึกษา อาชีวศึกษา 400 กว่าแห่ง ทั่วประเทศ และโรงเรียนอย่างน้อย 3,000 โรงเรียน ทั่วประเทศด้วย

ที่มา : ข่าวอุดมศึกษา www.gotoknow.org (31 ส.ค. 2552)

ข่าวประชาสัมพันธ์

การประชุมวิชาการ ไทย - ฝรั่งเศส เกี่ยวกับธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย

สถาบันคลังสมองของชาติ มูลนิธิทวงมหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสถานทูต ฝรั่งเศส ประจำประเทศไทย จะร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัด ประชุมวิชาการ เรื่อง "Thai - French Seminar on University Governance : Global Trends and Good Practices in University Governance" ระหว่างวันที่ 23 - 24 เดือนพฤศจิกายน 2552

ณ โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านธรรมาภิบาลในการพัฒนา อุดมศึกษา โดยจะมีผู้เข้าร่วมประชุมจากภาครัฐ ภาคการศึกษา และวิจัย และผู้เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

